

Jensen er nede i postkassen med et brev

Konstruktioner med consubjectum i moderne dansk

Af ERIK HANSEN

Ved CONSUBJECTUM forstår Høysgaard et »Regendum, som Prædicatum ligesaavel passer sig paa i samme Proposition som paa Subjectet!.« Eksempler er

han gik ned med skibet

han hælder med hovedet

Her er hhv. *skibet* og *hovedet* consubjectum, idet sætningerne

skibet gik ned

hovedet hælder

også er mulige og semantisk implicerede i de oprindelige sætninger. Høysgaard nævner flere typer af consubjectum og viser at leddet kan tilknyttes ved hjælp af forskellige præpositioner.

Her skal vi imidlertid kun beskæftige os med de consubjecter der kan styres af præpositionen *med*. Foreløbig karakteristik:

Et nomen der er styret af præpositionen *med*, kaldes CONSUBJECTUM (CS) for et givet verbum, når den syntaktiske kontekst kræver at dette nomen er af en sådan beskaffenhed at det er kvalificeret som grammatisk subjekt for verbet.

1° Frit consubjectum

De fleste konstruktioner kan indeholde et CS. Har vi sætningerne

Hans spiller fodbold

Jensen rejste til Paris

chefen har været i Stockholm

kan vi også have

Hans spiller fodbold med Ole

Jensen rejste med Andersen til Paris

chefen har været i Stockholm med prokuristen

Her er hhv. *Ole*, *Andersen* og *prokuristen* CS, idet disse led vil kunne indsættes i stedet for det grammatiske subjekt således at dette udgår:

Ole spiller fodbold
 Andersen rejste til Paris
 prokuristen har været i Stockholm

Et CS af denne art kaldes et FRIT CONSUBJECTUM. Det frie CS optræder uafhængigt af verbaltemaets identitet og er således uafhængigt af verbets valens.

Et tilsvarende FRIT COBJECTUM (CO) har vi i konstruktioner som

man skal ikke smide barnet ud med badevandet
 man må tage det gode med det onde
 De kan sende kvitteringen ind med den månedlige opgørelse

2° Styret consubjectum

I sætninger som

Andersen mødes med Jensen
 Ole skiftes med Hans
 chefen omgås med prokuristen

er hhv. *Jensen*, *Hans* og *prokuristen* CS for så vidt som konstruktionen kræver at de er kvalificerede som subjekt for de respektive verber. Men der er den forskel fra de ovennævnte konstruktioner at verbet ikke tillader at CS udgår:

*Andersen mødes
 *Ole skiftes
 *chefen omgås

Dette CS er STYRET, dvs. dets tilstedeværelse er betinget af verbaltemaets identitet eller – sagt på en anden måde – af verbets valens.

I konstruktioner med styret CS alternerer² CS med et pluralis-subjekt. Det kan enten indeholde et pluralis-fleksiv:

deltagerne mødes
 drengene skiftes
 de omgås

eller det kan indeholde en »tematiseret« pluralis:

gruppen mødes
 holdet skiftes
 klassen omgås også i fritiden

Andre verber der styrer CS, er *alternere*, *enes*, *slås*, *skændes*, *diskutere*, *kneppe*, *konkurrere*, *korrespondere*, *samarbejde* osv.

Nogle af dem, fx *slås*, har fakultativt CS. Det vil altså sige at det styrede CS alternerer med 'nul'. At der ikke er tale om et frit CS, ses af at CS når det er til stede, har samme egenskaber som det obligatoriske, styrede CS (se nedenfor under 3°).

Også andre størrelser end verber kan styre CS. Dette skal imidlertid ikke behandles her, og vi nøjes med summarisk at nævne nogle kontekster der indeholder styret CS:

(1) Prædikater med adjektivisk prædikativ:

- A er solidarisk med B
- A er enig med B
- A er beslægtet med B
- A er gift med B
- A er lige gammel med B
- A er kongruent med B
- A er synonym med B

(2) Prædikater med substantivisk prædikativ:

- A er ven med B
- A er kollega med B
- A er kompagnon med B
- A er pot og pande med B
- A er fjende med B
- A er kammerat med B
- A er forbundsfælle med B

(3) Prædikater med andet prædikativ:

- A er på tælfod med B
- A er dus med B
- A er i familie med B
- A er på fornavn med B
- A kom overens med B
- A kommer sammen med B
- A stødte sammen med B
- A ligger i med B
- A står last og brast med B

(4) Prædikater med transitivt verbum + objekt:

- A har kontakt med B

- A har fælles interesser med B
 A byttede lejlighed med B
 A sluttede fred med B
 A flettede fingre med B
 A delte seng med B
 A fik et barn med B
 A udveksler ofte synspunkter med B

Det styrede CS står som man kunne vente det på det styrede adverbials plads³. Det kan mest bekvemt demonstreres i et bisætnings-skema:

k	S	a ¹	V	O ¹ O ^d P	a ³	Adv	a ²
at	A	jo	er	i familie	—	med B	—
hvis	A	så	diskuterer	sagen færdig	—	med B	i morgen
når	de	—	forbindes	—	—	med B	igen
da	A	jo	var	i overensstem.	—	med B	—
mon	A	snart	kommer	på talefod	—	med B	efter dette ?

Det frie CS synes at tilhøre adverbialkategorien a^v og har følgelig placeringsmulighederne a¹, a² og a³:

k	S	a ¹	V	O ¹ O ^d P	a ³	Adv	a ²
at	A	ikke	spillede	fodbold	med B		i går
at	A	ikke	spillede	fodbold			med B i går
hvis	A	igen	rejser	—	med B	til Paris	på torsdag
hvis	A	igen	rejser	—	—	til Paris	med B på torsdag
da	A	vist	skal	—	med B	i biografen	i aften
da	A	vist	skal	—	—	i biografen	med B i aften
når	A	endelig	kommer	—	med B	til byen	
når	A	endelig	kommer	—		til byen	med B

Det er egentlig kun i ganske få tilfælde man kan konstatere placeringsforskellen mellem styret og frit CS, men antagelsen er konsekvent ud fra hele ledstillingslæren, og desuden giver det mulighed for at forklare ledstillingsfænomener som

- A er i kompagniskab med B (styret CS)
 A er i biografen med B (frit CS)
 *A er med B i kompagniskab (styret CS)
 A er med B i biografen (frit CS)

Konstruktioner med styret coobjectum forekommer i forbindelser som
 han forbandt punkt A med punkt B
 vi sammenlignede Paris med London
 de konfronterede voldsmanden med hans offer
 han konfererede regnskabet med bilagene

3° Nogle parataktiske omformninger

For de CS-konstruktioner der er behandlet ovenfor, gælder følgende omformning: $S \dots CS \rightarrow S$ og S :

- Hans spiller fodbold med Ole $\rightarrow$
 Hans og Ole spiller fodbold
 Andersen mødes med Jensen $\rightarrow$
 Andersen og Jensen mødes
 Ole faldt i vandet med cyklen $\rightarrow$
 Ole og cyklen faldt i vandet

For CO-konstruktionen gælder $O \dots CO \rightarrow O$ og O :

- vi sammenlignede Paris med London $\rightarrow$
 vi sammenlignede Paris og London

Når en konstruktion der indeholder *S og S* kan betragtes som en omformning af en konstruktion med frit CS, er der mulighed for to videre omformninger som er karakteristiske for alle andre paratagmer med *og*:

- (1) *og* kan alternere med *samt*:
 Hans samt Ole spiller fodbold
- (2) et *både* kan indsættes:
 både Hans og Ole spiller fodbold

Noget tilsvarende er ikke muligt når *S og S* beror på en omformning af en konstruktion med styret CS:

- *Andersen samt Jensen mødes
 *både Andersen og Jensen mødes

Samme restriktion gælder for O og O deriveret af en konstruktion med styret CO:

*vi sammenlignede Paris samt London

*vi sammenlignede både Paris og London

Derimod med frit CO:

vi smed barnet samt badevandet ud

vi smed både barnet og badevandet ud

Det er yderligere et kendetegn for den frie CS- og CO-konstruktion at den tillader indsættelse af et *sammen*:

Hans spiller fodbold sammen med Ole

vi smed barnet ud sammen med badevandet

Dette er ikke muligt i konstruktioner med styret CS og CO:

*Andersen mødes sammen med Jensen

*vi sammenlignede Paris sammen med London

Det *sammen* som kan indsættes i konstruktioner med frit CS og CO, kan altid fjernes igen uden at dette i øvrigt har indflydelse på konstruktionen. Der bliver således ingen vanskeligheder med at skelne dette *sammen* fra det der indgår i faste (styrede) CS-konstruktioner:

han i kommer 'sammen med naboens datter

han i stødte 'sammen med en varevogn

4° Asymmetriske CS-konstruktioner

Alle de ovennævnte CS-konstruktioner er SYMMETRISKE i den forstand at en ombytning af temaet i subjektet med temaet i CS og omvendt, vil give en mulig konstruktion. (Hermed er ikke sagt at der ikke kan ske en vis betydningsændring):

Hans spiller fodbold med Ole →

Ole spiller fodbold med Hans

Andersen mødtes med Jensen →

Jensen mødtes med Andersen

I en sætning som

han skar snoren over med en skarp kniv

er *en skarp kniv* CS, idet størrelsen skal være kvalificeret som subjekt for *skære*:

en skarp kniv skar snoren over

Derimod kan omvendt *han* (subjektet) ikke bruges som CS:

*en skarp kniv skar snoren over med ham

En sådan konstruktion kaldes ASYMMETRISK. Den asymmetriske CS-konstruktion tillader ikke omformningen $S \dots CS \rightarrow S$ og S :

*han og en skarp kniv skar snoren over

I den typiske asymmetriske CS-konstruktion er subjektet volens. Ved VOLENS forstås et nomen der er kvalificeret som subjekt for verber som *afvise, aftale, evne, foreslå, forsumme, lære, nænne, påtænke* osv. (kategori B)⁴. Andre nominer kaldes NON-VOLENTES.

Konstruktionen

han skar snoren over

tillader en progres⁵ ved hjælp af verber af kategori B:

han besluttede/forsøgte/påtænkte at skære snoren over

Dette eksperiment udpeger subjektet som volens i denne sammenhæng. I konstruktionen

kniven skar snoren over

er en tilsvarende progres ikke mulig:

*kniven besluttede/forsøgte/påtænkte at skære snoren over

På grundlag af disse iagttagelser kan vi opstille følgende hovedregel: når et verbum alternerende kan have volens og non-volens som subjekt, kan der konstrueres en sætning med dette verbum som verbal, volens som subjekt og non-volens som CS:

han åbnede døren	} → han åbnede døren med nøglen ⁶
nøglen åbnede døren	

Konstruktionen er altid asymmetrisk. Eksempler:

han slog mig i hovedet med en kæp

han huggede grenen over med en økse

papir han klipper med en saks

han fejede gulvet med kosten

han skrev brevet med blyant

han landede med maskinen fra Oslo

han ankommer med toget fra Roskilde

han blinkede med lyset

han indledte mødet med en sang

han ringede med en lille klokke

han væltede med sin bil

han standsede med vognen foran indgangen

han må kunne vente med sine kritiske bemærkninger

han startede med vognen igen

han strandede med skibet

han gik nedenunder og hjem med firmaet

han forliste med sit skib
 man kan tage pletter af med terpentin
 vi forlystede os med bordtennis
 han pyntede bordet med blomster
 han overraskede sin kone med en buket blomster
 han chokerede mig med sin frimodighed
 han drillede mig med sine bemærkninger
 lægen fik feberen ned med penicillin
 han fyldte karret med vand
 han skramlede med spandene
 han snavsede gulvet til med skoene
 han fortsatte med arbejdet
 de vædede jorden med deres tårer
 han osrer så modbydeligt med den cigar
 han smækkede med døren
 vi dækkede jorden med halm
 han knitrede med bolsjeposen
 han gik i stå med sin tale
 købmanden er dyr med kartofler
 læreren er streng med karakterer
 han er rundhåndet med drikkepenge
 han er forfærdelig med sine ideer

Nogle af disse konstruktioner synes at være ret sjældne med non-volens som subjekt. Sætninger som

kuglepennen skriver brevet
 penselen maler væggen
 spaden graver

er absolut på grænsen af det acceptable, men i mere specielle kontekster kan konstruktionen forekomme:

kuglepennen kan godt skrive brevet færdigt; den løber ikke tør
 lige med det samme
 sådan en billig pensel kan nu engang ikke male hele den væg uden
 at blive slidt op
 spaden graver udmærket selv om den er noget rusten

Imperativiske udtryk af typen

gå (du) bare med dig!
 kom her med dig!
 spis nu med jer!

kan betragtes som produkter af omformninger som

gå (du)!
gå (du)! } → gå (du) med dig!

Her foreligger altså intensivering eller emfase gennem fordobling med påfølgende omformning til CS-konstruktion. Konstruktionen forekommer også ved imperativisk præsens:

nu går du med dig!

og i infinitkonstruktioner og bisætninger styret af udtryk med imperativisk værdi:

se så at komme i seng med jer!

vil I se at komme i seng med jer!

vil I se at I kommer i seng med jer!

5° Semantisk karakteristik af den asymmetriske CS-konstruktion

Hvis konstruktionens verbum er betegnelsen for en handling eller proces, er subjektet betegnelsen for den som villende eller mentalt aktive implicerede, mens CS betegner det der er impliceret som det ikke-villende eller ikke mentalt aktive (fx som instrument).

Denne karakteristik gælder også for de konstruktioner der behandles under 6°.

6° Asymmetriske CS-konstruktioner med obligatorisk CS

En konstruktion som

Rifbjerg udkommer nok med en ny roman til efteråret

kan ikke på samme måde som de under 4 behandlede betragtes som en »kombination« af to sætninger, idet

*Rifbjerg udkommer til efteråret

næppe forekommer. CS er altså obligatorisk.

Denne variant af den asymmetriske CS-konstruktion forekommer især i konstruktioner med fast lokalt adverbial:

(1)

han vil fremkomme med et interessant forslag

kan man endnu ikke komme igennem med en telefonsamtale?

jeg kan ikke komme gennem brevsprækken med den tykke konvolut

kom så på med frakken i en fart!

se så at komme op af lommen med de hænder, knægt!

du kan ellers tro han kom i med døren i en fart
 jeg kan ikke komme ind i hullet med nøglen

(2)

han var helt nede på bunden med bådshagen
 han er lige ude i skraldespanden med askebægeret
 har du nu været helt inde i krogene med tandbørsten?
 jeg var oppe i tagrenden med riven, men jeg kunne ikke få bol-
 den ned

han var i med låget inden jeg nåede at få noget
 han var oppe med vinduet lige med det samme

Jensen er nede i postkassen med et brev

Som det fremgår af beskrivelsen i afsnit 4° ovenfor, kan man ikke
 antage at en konstruktion som

han besluttede at åbne låsen med en dirk
 er opstået ved omformningen

han besluttede at åbne låsen	}	→	han besluttede at åbne
*dirken besluttede at åbne låsen			låsen med dirken

Vi må regne med at konstruktionen opstår i to tempi. Først omform-
 ningen

han åbnede låsen	}	→	han åbnede låsen med dirken
dirken åbnede låsen			

Derefter ved en progres der forudsætter volens som subjekt:

han åbnede låsen med dirken → han besluttede at åbne låsen
 med dirken

For at forklare visse andre konstruktioner er det hensigtsmæssigt
 at antage at der også kan foregå en »tematisk progres«, dvs. en æn-
 dring der viser sig ved forandringer i verbets tema og ikke blot som
 tilføjelse af nye verber med tilhørende fleksiviske ændringer i det
 oprindelige verbum. Fx er *holde op* ukritisk mht. valg af subjekt:
 det kan være både volens og non-volens; men *holde inde* kræver
 volens som subjekt. *holde inde* kan således analyseres som *holde op*
 + et aktionselement, og hvis vi sammenligner med den »normale«
 progres, kan vi opstille

holde op	:	åbne
holde inde		beslutte/forsøge/nægte . . . at åbne

Konstruktionen

de holdt inde med skydningen

analyseres derfor således:

de holdt op
skydningen holdt op } → de holdt op med skydningen
de holdt op med skydningen → de holdt inde med skydningen

Af samme karakter er øjensynlig forholdet mellem *mene* og *betyde*:

hvad mener han?
hvad betyder den gestus? } → hvad mener han med den gestus?

På engelsk varetages de to funktioner som bekendt af samme verbum (mean); det danske verbalsubstantiv *mening* kan have både den voluntative og den ikke-voluntative funktion: *din mening* (ODS betydn. 1, 2 og 4) – *ordets sande mening* (ODS betydn. 3). På tilsvarende måde

askebægeret kom ud i skraldespanden →

han kom ud i skraldespanden med askebægeret →

han gik ud i skraldespanden med askebægeret

idet *gå ud* beskrives som *komme ud* + et aktionselement der normalt kræver volens-subjekt. Andre eksempler:

han gik op i skuffen med frimærkerne

han løb ud i isskabet med øllerne

løb lige ud på tøjsnoren med badetøjet!

stik lige ind i papirkurven med det her!

gider du ikke lige gå ud i min frakkelomme med nøglerne

Disse konstruktioner kan naturligvis undergå de normale kausative omformninger:

jeg sendte ham ud i skraldespanden med askebægeret

jeg beordrede ham op i skuffen med frimærkerne

osv.

Når bevægelsesverberne (dog ikke *komme*) optræder i deres perfekte variant uden retningsangivelse, har de ablativ betydning:

han gik/løb/kørte/rejste osv.

betyder 'han forsvandt gående/løbende/kørende osv.' Det perfekte *gå* fx, består altså af et ablativt element med en betydning der svarer nogenlunde til *forsvinde* + et aktionselement. *han gik* betyder 'han forsvandt ved at bruge sine ben'. I overensstemmelse hermed analyseres

han gik med skrivemaskinen

som

skrivemaskinen 'forsvandt' →

han 'forsvandt' med skrivemaskinen →

han gik med skrivemaskinen

Og tilsvarende

han løb med kassen

han rejste med alle pengene

solsorten fløj med ormen

de gallopperede bort med byttet

han svømmede over floden med ammunitionen

Vi kan nu forklare tvetydigheden i en sætning som

læreren skrev dansk stil med eleverne

Det er enten en konstruktion som dem der er beskrevet i dette afsnit: eleverne skriver dansk stil, mens læreren er impliceret i handlingen som volens, uden i øvrigt at deltage i handlingen. Eller det er en symmetrisk konstruktion som beskrevet i afsnit 1°:

både læreren og eleverne skrev dansk stil

Tilsvarende:

gymnastiklæreren svømmer med eleverne

sergenten eksercerer med rekrutterne

gider du lige tisse med børnene?

Tvetydigheden i

han gik med døren

skyldes ikke denne modsætning, men de to betydningsvarianter af gå ('bevæge sig i gang', 'åbnes og lukkes'). Konstruktionen hører under alle omstændigheder til dem der er beskrevet i dette afsnit.

7° CS-konstruktioner med to non-volentes

I visse tilfælde er subjektet i en CS-konstruktion et nomen som ikke er kvalificeret til at optræde som volens. Dette kan forekomme når CS er et verbalsubstantiv hvis logiske subjekt er grammatisk subjekt i sætningen:

månen oplyste stuen med sine stråler (jfr. månen strålede)

uret vækkede mig med sin kimen (jfr. uret kimedede)

blomsterne fyldte haven med deres duft (jfr. blomsterne duftede)

stormen gik mig på nerverne med sin hylen (jfr. stormen hylede)

Jfr. omformningsmønsteret

jetflyene larmer

jetflyenes larm

jetflyenes larm sønderriver luften
jetflyene sønderriver luften med deres larm

Desuden er en CS-konstruktion uden volens mulig når CS vil kunne indgå i en konstruktion som objekt for *have* og med sætningens subjekt som subjekt for *have* (»inalienable possession«):

cyklen rasler med bagskærmen
byen når helt ned til havet med sine forstæder
træet går dybt ned i jorden med sine rødder
huset rager 25 meter i vejret med antennen
skibet kippede med flaget

Jfr. omformningsmønsteret

skraldespanden har låg
skraldespandens låg
skraldespandens låg klaprer
skraldespanden klaprer med låget

Denne konstruktion svarer altså nøje til

han sparkede med benene
han virrede med hovedet
han vinkede med begge hænder
han skreg med skingrende stemme
man ser med øjnene
han fulgte hende med øjnene
han følte efter med fingrene
han rullede med øjnene
han hang med næbbet
han stod skævt med kroppen
han vippede med tærne
han truede med næven
hunden logrede med halen

Sådanne konstruktioner kan ikke uden videre beskrives som dem under 4°, idet subjekterne ikke nødvendigvis skal have deres normale volens-karakter; det kræves ikke at konstruktionens verber skal være af den slags som kan styres af et kategori B-verbum. *Sidde fast* kan nok have volens som subjekt:

han sad fast

men vi har ikke muligheden

*han besluttede/forsøgte/påtænkte . . . at sidde fast

Ikke desto mindre har vi

han sad fast i mudderet med begge fødder

og tilsvarende

han faldt i med øjenlågene den ene gang efter den anden
han skal ned med nakken
han hænger ved hende med øjnene

8° *Elliptiske konstruktioner*

Udtryk som

væk med dig
ud med sproget
på med vanten
op med humøret

beskrives formentlig lettest som elliptiske former af en (imperativisk) CS-konstruktion af den type som er beskrevet under 6°:

(kom (du)) væk med dig!

Udråbet

ned med Nixon!

findes kun i elliptisk form. I en anden type ellipse udelades CS og den styrende præposition:

vi kan desværre ikke komme igennem (med en telefonsamtale)
kan du komme ind i nøglehullet (med dirken)?
jeg skal lige ned i postkassen (med et brev)
hun stod midt i agurkesalaten (med begge hænder)

Hvilket svarer ganske nøje til elliptiske udgaver af den konstruktion der er beskrevet i afsnit 4°:

han skar snoren over (med en kniv)

9° *CS-konstruktioner med volens-suspension*

Ved næsten alle de verber der hidtil er omtalt i forbindelse med CS-konstruktionen, har der været mulighed for en progres med verber af kategori B⁴. Om denne progres i det enkelte tilfælde er mulig, afhænger som vist af subjektets tema (volens/non-volens).

Nu findes der imidlertid en række verber som aldrig tillader denne progres, uanset subjektets tema. *Børnene* er et nomen der i mange forbindelser optræder som volens:

børnene besluttede/opgav/vedtog . . . at åbne døren

Men et verbum som *myldre* tillader ikke progressen selv om subjektet er kvalificeret som volens:

*børnene besluttede/opgav/vedtog . . . at myldre ud på gaden

Det vil sige at *myldre* suspenderer *børnene's* karakter af volens.

Konstruktionen

børnene myldrede ud på gaden

svarer altså i denne henseende til

halmen dækkede gaden

for så vidt som begge konstruktioner har non-volens som subjekt.

Det viser sig da også at de kan undergå omformninger der er parallelle:

. . . myldrede ud på gaden med børn

. . . dækkede gaden med halm

I sidste eksempel kan som vi har set subjektspladsen udfyldes med volens:

de dækkede gaden med halm

mens konstruktionen uden volens ikke har denne mulighed. I stedet indsættes et *det*, der jo i forvejen er kendt som udfylder af »tomme pladser«⁷:

det myldrede ud på gaden med børn

De verber der har samme egenskaber som *myldre*, viser sig, semantisk at kunne karakteriseres som »verba abundantia«, dvs. verber der betegner at noget er til stede i rigelig mængde:

det føg ind ad vinduet med sne

det løb ned ad væggen med vand

det fylder for meget med de cykler midt i gården

det haglede ned over ham med slag

med sukkerkugler det hagler og sner, og regner med limonade

det væltede ind med lykønskninger

det strømmede ind med ungdom

det sad sort med fluer på væggen

det stod op i vejret med damp

det sprøjtede med blod

det slog ikke til med 100 kr.

det flød med papirer på bordet

det lå rundt omkring med alt muligt

det fløj rundt i lokalet med tomme flasker

det flagrede med sommerfugle på grøftekanter

det buldrede med Torden, det glimtede med Lyn (Oehlenschläger)

Konstruktionen stiller det særlige krav til subjektet at det skal være

(1) et nomen i pluralis (fx *børnene*)

(2) et kollektiv (fx *ungdom*)

(3) et masseord (fx *limonade*)

Hvis subjektet er et substantiv, skal det have ubestemt form.

Nogle af verberne i denne konstruktion tillader en yderligere omformning, som består i at regimen i en præpositionsforbindelse der udgør et frit, lokalt adverbial, indtager subjektets plads, således at dels præpositionen, dels *det* udgår:

folk	vrimlede		på gaden
det	vrimlede	med folk	på gaden
gaden	vrimlede	med folk	
lyset	strålede		fra vinduet
det	strålede	med lys	fra vinduet
vinduet	strålede	med lys	
børnene	myldrede		i kvarteret
det	myldrede	med børn	i kvarteret
kvarteret	myldrede	med børn	
alt muligt	flød		på bordet
det	flød	med alt muligt	på bordet
bordet	flød	med alt muligt	
sommerfugle	flagrede		på grøftekanten
det	flagrede	med sommerfugle	på grøftekanten
grøftekanten	flagrede	med sommerfugle	
rygter	svirrede		i luften
det	svirrede	med rygter	i luften
luften	svirrede	med rygter	

10° Neksual som CS

En vigtig type af non-volentes er neksuale⁸ substantiver. Som bekendt er mange af dem afledt af

(a) verber: *udsættelse*, *afregning*, *løb*, *viden*, *information*, *layout* osv.

(b) adjektiver: *sygdom*, *varme*, *elegance*, *frimodighed*, *angst* osv.

De neksuale substantiver kan optræde i CS-konstruktioner med *det* som subjekt (jfr. 9° ovenfor):

det ville være uheldigt med en udsættelse af sagen

det irriterer mig med den frimodighed

det tager lang tid med sådan en ombygning

Som i de konstruktioner der er behandlet i forrige afsnit, er det muligt at omforme konstruktionerne så *det* udgår og CS indtager subjektets plads:

en udsættelse af sagen ville være uheldigt

den frimodighed irriterer mig

en ombygning tager lang tid

Som det ses, har omformningen ingen indflydelse på prædikativets genus og numerus.

De kontekster hvor denne omformning er mulig, falder i tre grupper:

(1) prædiketet angiver en vurdering eller effekt:

overførsel af biler er vanskeligt

det er vanskeligt med overførsel af biler

badning fra fri strand kan være farligt

det kan være farligt med badning fra fri strand

konfliktforskning er sikkert nyttigt

det er sikkert nyttigt med konfliktforskning

alle de møder ødelægger mit humør

det ødelægger mit humør med alle de møder

en vaccination i tide er altid hensigtsmæssigt

det er altid hensigtsmæssigt med en vaccination i tide

musik og sang har altid interesseret mig

det har altid interesseret mig med musik og sang

(2) Neksualet er logisk objekt for et passivt verbum der angiver tilskyndelse, tilladelse eller det modsatte:

en ændring må tilrådes

det må tilrådes med en ændring

en udvidelse kan ikke tillades

det kan ikke tillades med en udvidelse

den slags vanskeligheder må forhindres

det må forhindres med den slags vanskeligheder

musik og sang i gården forbydes

det forbydes med musik og sang i gården

en vis usikkerhed kan næppe undgås
 det kan næppe undgås med en vis usikkerhed

(3) Konstruktionens verbum betegner begyndelse, intensivering, varen, aftagen, stop:

et voldsomt skyderi satte ind
 det satte ind med et voldsomt skyderi

smugleriet griber om sig
 det griber om sig med smugleriet

angrebene på regeringen fortsætter
 det fortsætter med angrebene på regeringen

hosteanfaldene tog efterhånden af
 det tog efterhånden af med hosteanfaldene

holder det spektakel aldrig op?
 holder det aldrig op med det spektakel?

Specielt om (1): Forholdet mellem et neksualt subjekt og dets prædikativ synes i semantisk henseende ikke altid at svare helt til forholdet mellem inneksualt subjekt og dettes prædikativ. I sætninger som
 huset er rødt

Jensen er kasserer

kan det med rimelighed siges at prædikativet betegner en egenskab ved det som subjektet betegner, siger noget om beskaffenheden af det der betegnes med subjektet; *rødt* og *kasserer* angiver noget om beskaffenheden af hhv. *huset* og *Jensen*, tjener til karakteristik og identifikation af huset og Jensen. Anderledes med neksualt subjekt:

badning kan være farligt
 enighed ville være en fordel
 afbrydelsen irriterede mig

Her kan man ikke på samme måde sige at prædikatet angiver noget om beskaffenheden af hhv. *badning*, *enighed* og *afbrydelsen*; sætningerne indeholder ikke oplysninger om hvilken art badning, enighed eller afbrydelse der er tale om. Prædikativet synes her udelukkende at sige noget om effekten eller virkningen af det subjektet betegner. I en sætning som

afbrydelsen var langvarig
 betegner *langvarig* derimod virkelig noget om beskaffenheden af af-

brydelsen. Konstruktionen hører da ikke ind under (1), og tillader heller ikke den normale CS-omformning:

*det er langvarigt med en afbrydelse

Den her forsøgte semantiske karakteristik vil gælde for alle neksualer – også infinitiver og bisætninger – der kan indgå i kontekster som (1):

at spise æbler tit/er sundt

at have Jensen med næste gang/ville være en god idé

at sagen blev udsat/passede mig egentlig udmærket

at han kom for sent/genereede ham åbenbart ikke

11° Inneksualer i neksual CS-konstekst

Inneksualer kan indgå som subjekt i de kontekster der ovenfor er betegnet som (1) og (2). Inneksualet synes da at antage neksual karakter, dvs. det bliver semantisk ækvivalent med neksuale størrelser:

(1)

sild er godt (jfr. at spise sild . . .)

mange kokke fordærver maden (jfr. tilstedeværelse af . . .)

en cigar til kaffen smager godt (jfr. at ryge en cigar . . .)

sol giver varme (jfr. at der kommer sol . . .)

(2)

hullerne i ydermuren kan ikke forhindres (jfr. at der kommer . . .)

ukrudt i græsplænen kan ikke undgås (jfr. at der kommer . . .)

så mange lommepenge kan ikke tillades (jfr. at børn får . . .)

et mindre beløb til reparationer må anbefales (jfr. at give . . .)

Disse konstruktioner er underkastet samme omformningsregler som konstruktionerne med neksualt subjekt:

det er godt med sild

det fordærver maden med for mange kokke

det smager godt med en cigar til kaffen

det giver varme med sol

det kan ikke forhindres med huller i ydermuren

det kan ikke undgås med ukrudt i græsplænen

det bør næppe tillades med så mange lommepenge

det må anbefales med et mindre beløb til reparationer

At inneksualerne i disse konstruktioner har neksual funktion, ses også af at de kan forbindes hypotaktisk med adverbialer som ellers er forbeholdt neksualer:

et æble hver dag skal være sundt
 fire gæster den ene gang er vel nok til at overkomme
 en porter ved sengetid sikrer rolig nattesøvn
 en bil efter momsforhøjelsen bliver alt for dyrt

Dette er ikke muligt i andre kontekster:

*et æble hver dag lå på bordet når jeg kom hjem
 *fire gæster den ene gang indfandt sig på klokkeslet
 *han har da vist ingen porter ved sengetid fået
 *man kan ikke få en bil efter momsforhøjelsen indregistreret så billigt

Supplerende eksempler:

det er bedre med én fugl i hånden end ti på taget
 det har ikke noget at sige med et par kroner fra eller til
 det er et godt forslag med Jensen
 det ville passe mig udmærket med en stol
 det er for anstrengende med 3 timer om dagen
 det er nok med 10 kr.
 det var måske en idé med orange gardiner?
 det kan være uheldigt med for mange lærere de første år
 det er ikke nogen fordel med så mange deltagere
 det er tilstrækkeligt med to sekretærer
 det koster mange penge med sådan en bil
 det er valgfrit med geografi
 det ligner ham udmærket med sådan et brev

En del prædikater af type (1) kan alternerende have neksual og (inneksual) volens som subjekt. Det gælder fx verber som *ødelægge*, *genere*, *kræve* og *irritere*. Er de styret af verber af kategori B, er subjektet en (inneksual) volens:

mange deltagere forsøgte at ødelægge mødet
 Jensen nægter at genere de andre
 studenterne besluttede at kræve mere plads

Sådanne konstruktioner tillader ingen CS-omformning:

*det forsøgte at ødelægge mødet med mange deltagere

Savner konstruktionen imidlertid et verbum af kategori B, kan den ikke umiddelbart skelnes fra konstruktionen med inneksual i neksual-kontekst, og den bliver således dobbelttydig:

mange kokke fordærver maden
 frøken Jensen pyntede i stuen
 Hansen styrker samarbejdet

flere deltagere vil sprænge rammerne
 Jesus gjorde underværker
 to børn kræver mere plads
 Jensen har ikke noget at sige
 formanden kan ikke hjælpe os

Enten er det konstruktioner med innekssual i neksualkonstekst; prædikatet betegner i så fald effekten af det subjektet betegner, og konstruktionen kan uden betydningsændring omformes til en CS-konstruktion:

det fordærver maden med mange kokke
 det pyntede i stuen med frøken Jensen
 det styrker samarbejdet med Hansen
 det vil sprænge rammerne med flere deltagere
 det gjorde underværker med Jesus
 det kræver mere plads med to børn
 det har ikke noget at sige med Jensen
 det kan ikke hjælpe os med formanden

Eller det er en »ægte« innekssual volens-konstruktion; prædikatet ud-siger så noget om beskaffenheden af det subjektet betegner (fx hvilke handlinger det udfører), og konstruktionen kan ikke uden betydningsændringer omformes til CS-konstruktion.

Ved forskellige former for tilføjelser, ikke blot ved kategori B-verber, kan konstruktionen gøres til en entydig volens-konstruktion:

mange kokke fordærver maden med stærke krydderier
 frøken Jensen besluttede at pynte i stuen
 Hansen vil gerne styrke samarbejdet
 flere deltagere har til hensigt at sprænge rammerne
 Jesus formåede at gøre underværker
 to børn er så ubeskedne at kræve mere plads
 Jensen har ikke noget at sige til sit forsvar
 formanden agter ikke at hjælpe os

12° Et omformningsmønster

Hvis vi kombinerer disse iagttagelser med visse træk i grammatikken som vi i forvejen kender, kan vi opstille et karakteristisk omformningsmønster.

A. Morfologiske omformninger

Transitive verber som både kan have neksual og innekssual som sub-

jekt, viser ganske naturligt et stærkt udbygget omformningsmønster. Som eksempel kan vi tage *ødelægge*:

- (1) han ødelægger suppen (volens som subjekt)
- (2) peber ødelægger suppen (non-volens som subjekt)
- (3) han ødelægger suppen med peber (CS-konstruktion)
- (4) det ødelægger suppen med peber (CS-konstruktion med *det* som subjekt)

Desuden er nogle trivielle passiv-omformninger mulige:

- (1a) suppen ødelægges (af ham)
- (2a) suppen ødelægges (af peber)
- (3a) suppen ødelægges med peber (af ham)

Den semantiske forskel mellem passivkonstruktionerne 2a og 3a er altså at 2a ikke implicerer forestillingen om volens som logisk subjekt for verbalet, mens 3a fremstiller processen som en bevidst handling. Andre eksempler:

- (1) hun generede mig
- (2) hendes opringninger generede mig
- (3) hun generede mig med sine opringninger
- (4) det generede mig med hendes opringninger
- (1a) jeg blev generet (af hende)
- (2a) jeg blev generet af hendes opringninger
- (3a) jeg blev generet med opringninger (af hende)

- (1) han fangede min interesse
- (2) hans formler fangede min interesse
- (3) han fangede min interesse med sine formler
- (4) det fangede min interesse med hans formler
- (1a) min interesse blev fanget af ham
- (2a) min interesse blev fanget af hans formler
- (3a) min interesse blev fanget med hans formler

- (1) regeringen styrker økonomien
- (2) afgifterne styrker økonomien
- (3) regeringen styrker økonomien med afgifter
- (4) det styrker økonomien med afgifter
- (1a) økonomien styrkes af regeringen
- (2a) økonomien styrkes af afgifter
- (3a) økonomien styrkes med afgifter

- (1) han hjalp mig
- (2) et lån hjalp mig
- (3) han hjalp mig med et lån
- (4) det hjalp mig med et lån
- (1a) jeg blev hjulpet af ham
- (2a) jeg blev hjulpet af et lån
- (3a) jeg blev hjulpet med et lån (af ham)

B. T e m a t i s k e o m f o r m n i n g e r

Det ovenfor viste omformningsmønster synes ret nøje at svare til følgende:

- (1) Nationalbanken sænkede renten
- (2) en diskontonedsættelse sænkede renten
- (3) Nationalbanken sænkede renten med en diskontonedsættelse
- (4) det sænkede renten med en diskontonedsættelse
- (1b) renten sank
- (2b) *renten sank af en diskontonedsættelse
- (3b) renten sank med en diskontonedsættelse

b-rækken svarer nøje til passivkonstruktioner som

- (1a) renten blev sænket
- (3a) renten blev sænket med en diskontonedsættelse (af Nationalbanken)

(Konstruktionen 2b vil blive kommenteret senere). Forskellen mellem 1a og 3a på den ene side, og 1b og 3b på den anden er først og fremmest at der i b-rækken er skiftet verbaltema – nemlig fra *sænke* til *synke* – i forhold til a-rækken, hvor forskellen var den morfologiske forskel mellem aktiv og passiv.

Forskellen mellem *sænke* og *synke* er den velkendte modsætning mellem kausativ og intransitiv – eller »INKAUSATIV« som vi her vil indføre som antonym til kausativ.

Det viser sig nu at hele det ovenstående omformningsmønster kan gennemløbes når 1, 2, 3, og 4 er konstrueret med et transitivt verbum, og 1b, 2b, og 3b med det tilsvarende inkausative verbum. Disse verber behøver ikke ligesom *sænke/synke* at stå i et simpelt etymologisk afledningsforhold til hinanden. Fx vil *fjerne* kunne betragtes som (transitivt) kausativ til *forsvinde*:

- (1) han fjernede pletterne
- (2) terpentint fjernede pletterne
- (3) han fjernede pletterne med terpentint
- (4) det fjernede pletterne med terpentint
- (1b) pletterne forsvandt
- (2b) *pletterne forsvandt af terpentint
- (3b) pletterne forsvandt med terpentint

Denne sidste sætning kræver altså en anden analyse end
 kassereren forsvandt med pengene
 som er behandlet ovenfor i afsnit 6°.

Verbet *vælde* er både kausativt og inkausativt:

- han væltede pælen
- pælen væltede

Derfor kan samme verbum gå gennem hele mønsteret:

- (1) han væltede pælen
- (2) et velrettet spark væltede pælen
- (3) han væltede pælen med et velrettet spark
- (4) det væltede pælen med et velrettet spark
- (1b) pælen væltede
- (2b) *pælen væltede af et velrettet spark
- (3b) pælen væltede med et velrettet spark

En *give*-konstruktion kan betragtes som kausativ i forhold til en
få-konstruktion:

- (1) hun giver tøjlet nyt lys
- (2) Valo giver tøjlet nyt lys
- (3) hun giver tøjlet nyt lys med Valo
- (4) det giver tøjlet nyt lys med Valo
- (1b) tøjlet får nyt lys
- (2b) *tøjlet får nyt lys af Valo
- (3b) tøjlet får nyt lys med Valo

C. Regressive omformninger

Omformningsmønsteret bekræfter vor intuitive fornemmelse af at en
 inkausativ konstruktion kan gøres kausativ ved tilføjelse af visse verber
 eller verbalforbindelser (progres⁵), og at omvendt en kausativ kon-
 struktion kan blive inkausativ når sådanne elementer fjernes (re-
 gres⁵).

- (1) han fik græsset til at gro
- (2) kunstgødningen fik græsset til at gro
- (3) han fik græsset til at gro med kunstgødning
- (4) det fik græsset til at gro med kunstgødning
- (1c) græsset groede
- (2c) *græsset groede af kunstgødning
- (3c) græsset groede med kunstgødning

- (1) han kan godt sætte vasen i stand igen
- (2) lidt lim kan godt sætte vasen i stand igen
- (3) han kan godt sætte vasen i stand igen med lidt lim
- (4) det kan godt sætte vasen i stand igen med lidt lim
- (1c) vasen kom i stand igen
- (2c) *vasen kom i stand igen af lidt lim
- (3c) vasen kom i stand igen med lidt lim

- (1) lægen gjorde patienten rask
- (2) penicillinen gjorde patienten rask
- (3) lægen gjorde patienten rask med penicillin
- (4) det gjorde patienten rask med penicillin
- (1c) patienten blev rask
- (2c) *patienten blev rask af penicillin
- (3c) patienten blev rask med penicillin

Sammenligner man dette mønster med det efterfølgende, ser man tydeligt det semantiske og syntaktiske slægtskab mellem *blive* + prædikativ, og *blive* + passivt orienteret verbal:

- (1) lægen helbredte patienten
- (2) penicillinen helbredte patienten
- (3) lægen helbredte patienten med penicillin
- (4) det helbredte patienten med penicillin
- (1a) patienten blev helbredt (af lægen)
- (2a) *patienten blev helbredt af penicillin
- (3a) patienten blev helbredt med penicillin

Anskuet på denne måde bliver aktiv/passiv et særtilfælde af kausativ/inkaustiv. (Se videre afsnit 13°).

13° Tre typer af subjekt i inkausativ-omformninger

For at forklare hvorfor konstruktionerne 2b og 2c i visse tilfælde er umulige eller i al fald tvivlsomme, er det nødvendigt at åbne døren på klem til hele det store område af CS-konstruktioner som Høysgaard skitserer.

Til de kausative konstruktioner

- (a) jeg gjorde ham bleg
- (b) NN's bemærkning gjorde ham bleg
- (c) angsten gjorde ham bleg

svarer de inkausative

- (a) han blev bleg
- (b) han blev bleg ved NN's bemærkning
- (c) han blev bleg af angst

Hovedreglen for denne omformning er:

(a) Når subjektet i den kausative konstruktion er volens, er ingen tematisk eller regressiv omformning til inkausativkonstruktion med eksplicit kausativt subjekt mulig:

*han blev bleg af mig

(b) En tematisk eller regressiv omformning til inkausativkonstruktion med eksplicit kausativt subjekt styret af *ved* er mulig når det kausative subjekt er et neksual der betegner en perfektiv begivenhed:

NN's bemærkning	{	gjorde ham bleg →
mit forslag		
NN's død		
disse ord		
han blev bleg	{	ved NN's bemærkning
		ved mit forslag
		ved NN's død
		ved mine ord

Denne *ved*-forbindelse må formentlig ikke sammenblandes med det lokale eller temporale *ved*:

han blev bleg	{	ved 10 km-stenen
		ved hjørnet af Gl.Kongevej
		ved juletid
		ved højlys dag

Den semantiske karakter af disse forbindelser gør det urimeligt at tolke konstruktionerne som omformninger af kausative konstruktioner som

*10 km-stenen gjorde ham bleg osv.

(c) En omformning til inkausativ-konstruktion (tematisk eller regressiv) med kausativt subjekt styret af *af* er mulig når subjektet i den kausative konstruktion er 1) et neksual der betegner en tilstand, 2) en inneksual non-volens:

1) angsten	}	gjorde ham bleg →
sulten		
vreden		
hævnthørsten		
luftmangelen		
iveren	}	}
2) den dårdlige luft		
sminken		
medicinen		
han blev bleg	}	af angst
		af sult
		af vrede
		af hævnthørst
		af luftmangel
		af iver
		af den dårdlige luft
		af sminken
		af medicinen

(Disse konstruktioner må – i det mindste i første omgang – holdes ude fra de tilfælde hvor et adjektiv (eller substantiv, adverbium, verbum) styrer en præposition:

jeg er led ved tanken

han blev glad ved cyklen

vi var trætte af Jensen

de er kede af deres lejlighed

Her gælder der ingen restriktioner for kombinationen af præposition og temaet i regimen).

I c-konstruktionen kan prædikatsverbet være både perfektivt og imperfektivt:

han blev bleg af angst

han var bleg af angst

I b-konstruktionen er kun det perfekte muligt:

han blev bleg ved mit forslag

*han var bleg ved mit forslag

Hvis subjektet i den kausative konstruktion kan anskues som betegnelse for »begivenhed« eller for »tilstand«, er både *ved* og *af* mulige:

han blev bleg ved anstrengelsen

betyder 'han blev bleg dengang og fordi han anstrengte sig'.

han blev bleg af anstrengelsen

betyder 'han blev bleg fordi han var træt'. Tilsvarende

han blev bleg	{	ved/af læsningen
		ved/af larmen
		ved/af synet

Vi kan nu opstille et kausativ/inkausativt omformningsmønster som supplerer det vi har set i afsnit 12°:

(a) jeg	}	fik ham til at protestere →
(b) den mindste anledning		
(c) gammel vane		
(a) han protesterede		
(b) han protesterede ved den mindste anledning		
(c) han protesterede af gammel vane		

(a) hun	}	fik ham til at ryste →
(b) hendes tilsynkomst		
(c) feberen		
(a) han rystede		
(b) han rystede ved hendes tilsynkomst		
(c) han rystede af feber		

(a) jeg	}	afholdt ham fra det →
(b) vore protester		
(c) nøden		
(a) han holdt sig fra det		
(b) han holdt sig fra det ved vore protester		
(c) han holdt sig fra det af nød		

(a) hans kammerater	}	bragte ham ind på forbryderbanen →
(b) et rent tilfælde		
(c) manglende evne til at begå sig normalt i samfundet		

- (a) han kom ind på forbryderbanen
 (b) han kom ind på forbryderbanen ved et rent tilfælde
 (c) han kom ind på forbryderbanen af manglende evne til at begå sig normalt i samfundet

- (a) jeg
 (b) behandlingen
 (c) vandet
- } gjorde dem våde →
- (a) de blev våde
 (b) de blev våde af/ved behandlingen
 (c) de blev våde af vandet

- (a) jeg
 (b) larmen
 (c) sulten
- } vækkede ham →
- (a) han vågnede
 (b) han vågnede af/ved larmen
 (c) han vågnede af sult

- (a) jeg
 (b) transporten
 (c) soden
- } snavsede tøjet til →
- (a) tøjet blev snavset
 (b) tøjet blev snavset af/ved transporten
 (c) tøjet blev snavset af soden

Forskellen mellem konstruktioner som
 træet bliver mere holdbart med Pinotex
 træet bliver mere holdbart af Pinotex
 bliver da at den første beskrives som et resultat af omformningen

- jeg gør træet mere holdbart
 Pinotex gør træet mere holdbart } →
 jeg gør træet mere holdbart med Pinotex →
 træet bliver mere holdbart med Pinotex

Mens den anden beskrives således:

- Pinotex gør træet mere holdbart →
 træet bliver mere holdbart af Pinotex

Dette skulle forklare hvorfor *med*-konstruktionen implicerer en stærkere volensforestilling end *af*-konstruktionen.

Vi kan nu kommentere de umulige eller tvivlsomme 2b- og 2c-konstruktioner fra afsnit 12°.

*pælen væltede af et velrettet spark

*renten sank af en diskontonedsættelse

er ukorrekte omformninger af

et velrettet spark væltede pælen

en diskontonedsættelse sænkede renten

som ifølge regel (b) ovenfor skal omformes til

pælen væltede ved et velrettet spark

renten sank ved en diskontonedsættelse

Sætningerne

pletterne forsvandt af terpentin

græsset groede af kunstgødning

er næppe helt umulige, men *med*-konstruktionen, der jo implicerer en stærk volensforestilling, vil nok falde naturligere fordi netop *terpentin* og *kunstgødning* også implicerer denne forestilling. Konstruktioner som

pletterne forsvandt af sig selv

græsset groede af al den megen regn

er uden videre acceptable fordi de ikke implicerer nogen volensforestilling. Til gengæld er de tilsvarende volenskonstruktioner umulige eller tvivlsomme

*jeg fik græsset til at gro med al den megen regn

*græsset groede med al den megen regn

Tilsvarende:

væggen bliver sort med tjære

betegner en bevidst proces med unævnt volens.

væggen blev sort af tjære

betegner et uheld. Vi har

patienten bliver syg af penicillin

patienten døde af penicillin

men

patienten bliver syg med penicillin

patienten døde med penicillin

betegner overlagte forbrydelser, svarende til

fluer dør med DDT

og i modsætning til

patienten blev rask med penicillin

der implicerer forestillingen om en volent læge.

14° Slutning

Iagttagelsen af disse nye CS-typer fører os videre til at konstatere eksistensen af konstruktioner med to consubjecter:

jeg gjorde ham bleg	} →
mine ord gjorde ham bleg	
skrækken gjorde ham bleg	
jeg gjorde ham bleg af skræk med mine ord →	
han blev bleg af skræk ved mine ord	

På samme måde:

han protesterede af gammel vane ved den mindste anledning
 han rystede af feber ved hendes tilsynekomst
 de blev våde af vand ved behandlingen
 han vågnede af sult ved larmen
 tøjet blev sort af sod ved transporten

Og vi kunne vende tilbage til de tidligere afsnit og supplere beskrivelsen med disse nye CS-konstruktioner. Når vi fx (afsnit 9°) har

børnene myldrede i gaden
 gaden myldrede med børn
 det myldrede med børn i gaden

så må følgende konstruktioner kunne beskrives som nært beslægtede

gassen lugtede på trappen
 det lugtede af gas på trappen

Men da det ikke var meningen at skrive en hel bog om CS-konstruktionerne, vil vi slutte her og lade de løse ender stritte ud til alle sider. Det er simpelthen arbejdsbetingelserne for den grammatiske monografi.

Læser man ODS' 25 spalter med *med* igennem, ser man straks at beskrivelsen ovenfor ikke inddrager hele præpositionens syntaks. For det første handler denne artikel ikke om *med*, men om CS. For det andet er *med* en af de »farveløse« præpositioner, og det kan ikke ventes at alle dens funktioner kan samles under ét synspunkt. Det er således tænkeligt at en del tryktabsforbindelser af typen *regne med brøk*, *handle med frugt*, *spise med kniv og gaffel* ikke kan komme med skønt de umiddelbart ligner CS-konstruktioner; noget lignende vil nok gælde *rutte med*, *herse med*, *koste med* osv.

Derimod ser det ud til at en udvidelse af perspektivet vil kunne vise forbindelsen mellem CS-konstruktionerne og de konstruktioner hvor *med* synes at optræde som en art omformning af *have*⁰.

I det hele taget virker det som om denne artikel rejser flere problemer end den løser. Forfatteren trøster sig med at det ikke er det allerværste der kan siges¹⁰.

NOTER

(1) J. Høysgaard: *Methodisk Forsøg til en Fuldstændig Dansk Syntax* (1752) §§ 1022–41 + register. – (2) Gunnar Bech: *Studien über das deutsche verbum infinitum I* (1955) § 40. – (3) Erik Hansen: *Sætningsskema eller verbalskemaer*. *Nydanske Studier II* (1970) 115–36. – (4) Erik Hansen: *Nogle problemer omkring ordgrammatikken*. *Nydanske Studier I* (1970) p. 6–9. – (5) Gunnar Bech: *Zur Technik der syntaktischen Analyse*. *Lingua XI* (1962). – (6) Om konstruktionens semantiske forudsætninger og implikationer, se afsnit 5. – (7) Se fx Paul Diderichsen: *Elementær dansk Grammatik* p. 93–94 og 174–75. Aage Hansen: *Moderne Dansk I* (1967) p. 164 ff. – (8) Gunnar Bech: *Bidrag til neksuslæren*. *Festskrift til L. L. Hammerich* (1952). – (9) Erik Hansen: *Accord et divergence de la personne pronominale en Danois moderne*. *Langages 6* (1967). – (10) Når jeg har valgt ikke at beskrive CS-konstruktionerne i overensstemmelse med moderne amerikansk metode, er det velovervejende. Enhver lighed mellem denne artikel og den amerikanske version af generativ transformationel grammatik mht. til metode og terminologi er tilfældig, undtagen for så vidt som den københavnske og den amerikanske grammatik har fælles historisk udspring.